

Samenvatting: Het verzet tijdens de tweede bezetting: Antiamerikanisme in de Rode Vaan (1946-1947)

Tom Bellens / Prof. W. De Ridder (prom.)

Al te vaak wordt de “Amerikanisering” van België beschreven als een proces dat geen weerstand ondervond. In deze paper wordt een schets gemaakt van deze weerstand in België. Er wordt onderzoek gedaan naar het anti-amerikanisme dat zich ontwikkelde gedurende de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog, in de aanloop naar de Koude Oorlog. Antiamerikanisme als concept krijgt na de aanslagen van 11 september 2001 een nieuwe dimensie. Er verschijnt een golf aan nieuw politicologisch en historisch onderzoek met als centrale vraag: Waarom hebben bepaalde mensen/ groepen/ natiestaten een afkeer van de Verenigde Staten? Verschillende auteurs leverden verdienstelijke bijdragen aan het debat, het belangrijkste concept dat wordt ontwikkeld is dat van Monti Narayan Datta. Hij stelt dat een negatieve attitude tegenover de Verenigde Staten voortkomt uit de macht die het land uitstraalt in de internationale politiek. Antiamerikanisme is dus eerder anti-great powerism dan een reactie op “Amerikanisering”, stelt Datta. De historische werken schetsen een breder beeld van anti-amerikanisme dan de politicologische werken. Er wordt meer aandacht besteedt aan de filosofische wortels van het anti-amerikaanse discours. Twee belangrijke werken in dat opzicht komen enerzijds van James Ceaser en anderzijds van Philippe Roger. Ceaser maakt de distictie tussen een natuurlijke- en een theoretische basis voor anti-amerikanisme. Roger legt zich toe op de Franse anti-amerikaanse traditie, die volgens hem niet voorkomt ten gevolge van specifieke gebeurtenissen. Zowel Ceaser als Roger hebben het over een theoretische basis maar die laatste heeft het over een Verlichte theoretische basis terwijl Ceaser het heeft over een Romantische theoretische basis. Wat betreft België is er nog geen enkele studie geweest met anti-amerikanisme als belangrijkste onderwerp. Sommige auteurs spreken zich wel op indirecte wijze uit over negatieve attitudes tegenover de Verenigde Staten maar voeren geen diepgaande analyse uit van het anti-amerikanisme. Deze paper trachtte een eerste stap in de richting te zetten van een onderzoek naar Belgisch anti-amerikanisme. De onderzoeksvraag luidt als volgt: Is er sprake van anti-amerikanisme in België in 1946 en 1947? Er worden ook drie bijvragen geformuleerd die dieper ingaan op de vorm, inhoud en evolutie van het anti-amerikaanse discours. De vragen worden beantwoord aan de hand van een conceptueel kader, dat vier soorten anti-amerikanisme onderscheidt. Er wordt een distictie gemaakt tussen sociaal anti-amerikanisme, imperialistisch anti-amerikanisme, cultureel anti-amerikanisme en radicaal anti-amerikanisme. Alle vormen hebben een verschillende theoretische basis en kunnen voortkomen uit andere gebeurtenissen. De periode 1946-1947 werd gekozen omwille van de interessante gebeurtenissen die zich afspeelden betreffende de België-Amerika relaties, het prille begin van de Koude Oorlog. De relatief korte periode biedt de mogelijkheid om een groot aantal bronnen uit deze periode in detail te bespreken. De communistische krant, De Rode Vaan, wordt om dezelfde reden gekozen als voornaamste bron. Het grote aantal bronnen dat voortkomt uit een klein aantal actoren biedt de mogelijkheid om een bepaalde evolutie te schetsen. Eén hoofdstuk analyseert het anti-amerikanisme in 1946 (“De tweede bezetting?”), het andere hoofdstuk legt zich toe op de periode na Truman’s speech in 1947 (“Van Truman-doctrine naar Marshallplan”). Ondanks de beperkte speelruimte van de masterproef konden er enkele conclusies worden gevormd. Ten eerste wordt de stelling van Klehr en Haynes bekrachtigd dat anti-amerikanisme context-gevoelig is. De meest voorkomende vorm in De Rode Vaan is het imperialistische anti-amerikanisme. Het anti-great powerism van Monti Narayan Datta leek als concept het best aan te sluiten bij de artikels die werden weerhouden voor de periode 1946-1947. Er werd ook sociaal anti-amerikanisme geformuleerd maar dat leek vooral een gevolg te zijn van het imperialistisch anti-amerikanisme. De opkomst van het ene anti-amerikanisme is (zoals werd voorspeld in het conceptuele kader) vaak gerelateerd aan de opkomst van het andere, maar slechts in beperkte of oppervlakkige mate. Het is niet zo dat het bekritisieren van een bepaald aspect van de Verenigde Staten noodzakelijk leidt tot een fundamentele kritiek van andere aspecten. Als laatste punt dient te worden gesteld dat het anti-amerikanisme van 1947 vooral anti-big powerism was, maar geenszins een kritiek op de “Amerikanisering” van België. Toekomstig onderzoek kan zich dus situeren in twee richtingen. Enerzijds kan de groep bestudeerde tijdschriften gevoelig uitgebreid worden (denk bvb. aan *Les Cahiers Socialistes*), anderzijds kan de bestudeerde periode uitgebreid worden naar momenten waarop de Koude Oorlog op volle snelheid is gekomen (denk bvb. aan het discours omtrent de Koreaoorlog). Ook de rol van specifieke actoren / intellectuelen in de vorming van

het discours bleef onderbelicht in deze thesis, en verdient naar het voorbeeld van bvb. Eva Schandevyl meer aandacht.